

og enhver Tid skal jo sees i sit eget Lys. Dengang brugte man det paa samme Maade, som man i vore Dage bruger Pensionsystemet. Som en anden Misbrug nævnte han det, at Menighederne ved deres Kaldsret ofte lebedes af Hensyn til Slægt og Venner. Sa, det tvivler jeg heller ikke om, jeg veed, at man har historiske Beviser for, at det af og til var Tilfældet; men der er vist heller intet Spørgsmaal om, at, hvad man ogsaa har bestemte Beviser paa, saavel Provster som Lehnsmænd gjorde sig skyldige i det Samme. Det er jo en almindelig Erfaring, at det, som man kalder Nepotisme, findes overalt, hvor Nogen har Ret til at besætte Embeder, enten det saa er Enkelte eller Flere, og jeg troer, det kan sees og rammes nok saa godt, hvor det er Flere, som hvor det er en Enkelte, der gjør sig skyldig deri. Fremdeles troer jeg, man skal lægge Mærke til, hvorfra det var den ærede Rigsdagsmand hentede sine Beviser. Det var ikke fra Menighedernes Udtalelser fra den Tid, men fra Geistlighedens og fra de juridiske Lovbøger, og det kunde dog vel være, at Forholdene her vare noget partisk betragtede. Han nævnte saaledes et Landemøde fra 1567. Jeg skal ikke bestemt kunne sige, om det var paa dette, men jeg troer det vist, at netop den Bestemmelse blev fattet, at Provsterne skulde være tilstede for at styre Bøndernes Stemmegivning, og hvis de ikke vilde adlyde ham, skulde han gaae bort uden nogen Afgjørelse og sende Superintendenten Sagen skriftligt. Naar man kommer til det Resultat, at det skal være Provsten og Superintendenten, som skulde have den væsentlige Indflydelse paa Kalds-Besættelsen, er det naturligt og let forklarligt, at man seer Bøndernes Brug af Valgretten i et noget mørkt Lys. Jeg troer, at hvis den ærede Rigsdagsmand vil have, at vi skulde bygge paa hans historiske Forskninger, maa han hente sine Beviser paa en noget gheldigere Maade, end han gjorde igaar. Endnu mindre forstaaer jeg, hvorledes han kunde slutte fra den danske Lovs Udtalelser eller fra den Ed, som det paalagdes Præsterne at aflægge, inden de tiltraadte deres Embeder, om at de ikke paa nogen uværdig Maade vare komne til deres Udnævnelse; en saadan Ed kræves isvrigt endnu den Dag idag. Da den danske Lov

blev givet og ligeledes i Maret 1701, som han ogsaa nævnte paa en lignende Maade, var Menighedernes Valgret, som den ærede Rigsdagsmand for Skjælsbør (Grundtvig) indrømmede, for en stor Deel forsvunden (i Maret 1701 var der vel neppe Spor tilbage af den), og altsaa kunde en saadan Bestemmelse, naar den da blev fattet, ikke være rettet mod Menighedernes Valgret, men mod en anden Side, og det maatte da være mod Adelens, mod Herremændenes Besættelsesret. Denne Besættelsesret og Besættelsesmaade er os jo alle endnu i frisk Minde. Det forekommer mig saaledes, at den ærede Rigsdagsmand i sin Zver for at nedsette Menighedernes Valgret er gaaet en heel Deel videre, end han med Rette kunde, og jeg troer derfor, at han netop ved at bevise for Meget, har Intet beviist. Den anden Række af Beviser hentede den ærede Rigsdagsmand fra Slesvig, og det glæder mig, at jeg derved kan faae Leilighed til at udtale mine Erfaringer angaaende de slesvigiske Forhold, da netop den høitærede Kultusminister saavne Udtalelser af saadanne Erfaringer. Den ærede Rigsdagsmand antede først over, at Valgmaaden i Slesvig var alfor aristokratisk. Jeg forstaaer nu virkelig ikke, hvad han kunde bygge videre derpaa; thi han var jo ikke fornøjet med Udvælsen af Valgretten i Slesvig, og naar nu Valgmaaden var aristokratisk, kan man jo ikke derfra slutte til Forholdene i Danmark, hvor den efter Forslaget vilde blive demokratisk, og hvor han selv ønskede, at den skulde blive endnu mere demokratisk, hvad jeg ikke skal have Noget imod. Jeg skal isvrigt oplyse, at det Sogn, han nævnte, Gjelting Sogn, let kan have en aristokratisk Valgret, da det er et adeligt Gods, men der er andre Sogne, hvor det gaaer endnu mere aristokratisk til end i dette Sogn. Dette er imidlertid langt fra det Almindelige. I den langt overveiende Deel af Slesvig er Valgmaaden forholdsvis — vi maae huske paa, at slesvigiske Forhold ikke uden videre kunne sammenlignes med vore — temmelig demokratisk. Dernæst hentede han et Exempel fra to tydske Præsters Vidnesbyrd. Saavidt jeg hørte det, maae jeg reentud sige, at det var en usand Skildring af Forholdene fra Ende til anden. Den minde mig om nogle Artikler fra Sles-